

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده علوم اجتماعي و اقتصادي

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسي ارشد

رشته حسابداری

عنوان:

دانش و مهارت های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی

حسابداری (بررسی موردی: استان آذربایجان غربی)

دیدگاه اساتید دانشگاه، شاغلین در حرفه و دانشجویان حسابداری

استاد راهنما

دکتر ویدا مجتهد زاده

دانشجو

فاطمه مرادی پر

اسفند ماه سال 1388

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء (س)
دانشکده علوم اجتماعي و اقتصادي

پایان نامه
جهت اخذ درجه کارشناسي ارشد
رشته حسابداری

عنوان:

دانش و مهارت های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی

حسابداری (بررسی موردی: استان آذربایجان غربی)

دیدگاه اساتید دانشگاه، شاغلین در حرفه و دانشجویان حسابداری

استاد راهنما

دکتر ویدا مجتهدزاده

استاد مشاور

دکتر سید حسین علوی طبری

دانشجو

فاطمه مرادی پر

اسفند ماه سال 1388

"کلیه دستاوردهای ناشی از این تحقیق ، متعلق به دانشگاه الزهراء(س) است."

تقدیم به :

برگ سبزی نثار رنج های پدر و مادرم

که وجودشان توصیف همه خوبی هاست ،

و تقدیم به خواهران و برادرانم

که همیشه همدل و همیار من بوده و هستند،

و نیز تقدیم به

تمام عزیزانی

که دوستشان دارم.

چکیده

هدف اصلی این تحقیق، بررسی اهمیت و کفایت دانش و مهارت های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان رشته حسابداری و اهمیت آن ها از دیدگاه شاغلین در حرفه ،اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری است. تعیین دانش و مهارت های مورد نیاز و کفایت ارائه آن ها در برنامه کنونی، به منظور موفقیت در اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری ضروری بنظر می رسد.

اطلاعات لازم برای تحقق بخشیدن به اهداف تحقیق با استفاده از پرسشنامه جمع آوری شد. جامعه آماری این پژوهش شامل نمایندگان شاغلین در حرفه حسابداری، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری می باشد. در این تحقیق سه فرضیه مطرح گردید. نتایج آزمون فرضیه اول و دوم که با استفاده از آنالیز واریانس یک طرفه در سطح معنی داری 0/05 انجام شد، نشان می دهد که بین دیدگاه های سه گروه، در خصوص اهمیت برخی از دانش و مهارت های مطرح شده و نیز کفایت ارائه آن ها توسط برنامه های کنونی آموزش حسابداری، تفاوت معنی دار وجود دارد.

نتایج آزمون فرضیه سوم که با استفاده از روش تحلیل عاملی انجام شد، نشان می دهد که از دیدگاه اساتید دانشگاه، شاغلین در حرفه و دانشجویان حسابداری در محیط تجاری کنونی ایران، اولویت برتر برنامه آموزش حسابداری، آموزش مهارت های تجاری/مدیریتی به دانشجویان حسابداری است.

فصل اول: کلیات تحقیق..... 1

مقدمه..... 2

تشریح و بیان موضوع..... 2

پرسش های تحقیق..... 4

اهمیت تحقیق و ضرورت آن..... 4

فرضیه های تحقیق..... 5

نهادهای یا مؤسساتی که می توانند از یافته های پژوهش بهره گیرند..... 5

جامعه آماری..... 6

نمونه آماری و نحوه جمع آوری آن..... 6

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات..... 7

محدودیت های تحقیق..... 7

تعاریف برخی واژه های استفاده شده در تحقیق..... 7

خلاصه فصل و ساختار تحقیق..... 8

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق..... 9

مقدمه..... 10

ماهیت و محتوای آموزش..... 10

بررسی وضعیت آموزش دانشگاهی حسابداری..... 12

(1) کمیته تغییر در آموزش حسابداری و تاکید بر لزوم تغییر در برنامه آموزشی..... 13

(2) کمیته تحقیق بدفورد و شینکر و لزوم بازسازی برنامه آموزش حسابداری..... 15

(3) انتقادات به برنامه درسی سنتی حسابداری..... 16

(4) دانش و مهارت های مورد نیاز حسابداران برای پاسخ گویی به انتظارات در حال تغییر

جامعه تجاری..... 17

22	استانداردهای بین المللی آموزش
28	مروری بر تحقیقات انجام شده
28	(1) تحقیقات انجام شده در زمینه حسابرسی
34	(2) تحقیقات انجام شده در زمینه حسابداری
44	(3) تحقیقات انجام شده در ایران
53	خلاصه فصل
54	فصل سوم : روش تحقیق
55	مقدمه
55	روش تحقیق
55	روش جمع آوری اطلاعات
56	تهیه پرسشنامه
57	اعتبار و پایایی پرسشنامه
57	(1) اعتبار (روایی) پرسشنامه
58	(2) قابلیت اعتماد (پایایی پرسشنامه)
58	(1-2) روش های تعیین قابلیت اعتماد پرسشنامه
58	(1-1-2) روش بازآزمایی (آزمون-بازآزمون)
59	(2-1-2) روش فرم های معادل
59	(3-1-2) روش دو نیمه کردن آزمون
59	(4-1-2) روش ضریب آلفای کرونباخ
60	جامعه آماری
60	نمونه آماری و نحوه جمع آوری آن
61	تعیین حجم نمونه
62	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

62 خلاصه فصل
63 فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه نتایج
64 مقدمه
64 بخش اول: نتایج به دست آمده از پرسشنامه ها
65 بخش دوم: اطلاعات جمعیت شناسی
67 بخش سوم: نتایج مربوط به آزمون فرضیه های تحقیق
67 (1) نتایج آزمون فرضیه اول
76 (2) نتایج آزمون فرضیه دوم
88 (3) نتایج آزمون فرضیه سوم
95 خلاصه فصل
96 فصل پنجم: خلاصه تحقیق و نتیجه گیری
97 مقدمه
97 خلاصه تحقیق
100 ارزیابی و تشریح نتایج آزمون فرضیه های تحقیق
100 (1) نتایج آزمون فرضیه اول
102 (2) نتایج آزمون فرضیه دوم
104 (3) نتایج آزمون فرضیه سوم
105 نتیجه گیری
106 محدودیت های تحقیق
107 پیشنهادات برای تحقیقات آتی
107 خلاصه فصل
108 فهرست منابع و مأخذ
108 منابع انگلیسی

پیوست ها

چکیده انگلیسی

پیشگفتار

آموزش به مفهوم عام یعنی انتقال دانش و مهارت و شکل دادن اندیشه (نقیب زاده، 1374). این تعریف از دو قسمت انتقال دانش و مهارت به معنی ساختن و شکل دادن اندیشه به مفهوم خلق کردن و آفرینندگی تشکیل شده است. در فرایند آموزش دو عامل اصلی زیر وجود دارد:

(الف) ویژگی های دانشجویان؛ و

(ب) شیوه آموزش.

بررسی اثرات این دو عامل اصلی در قوه ادراک دانشجویان حسابداری و بازبینی شیوه آموزش با توجه به توانایی و دانش آنان ضروری بنظر می رسد. ماهیت شغل و دوره زندگی کاری برای حسابداران در حال تغییر است و اساتید حسابداری باید در پاسخگویی به این تغییرات واکنش مناسب نشان دهند.

در عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات نیازهای بازار برای دانش آموختگان حسابداری به طور سریع تغییر می کند. گیتس (1376) بر این باور است که " کلاس های درس بهترین آزمایشگاه هایی هستند که می توان از همه مزایای بزرگراه های اطلاعاتی در آنها سود برد. امروزه بازنگری در شیوه آموزشی رشته حسابداری به عنوان یک ضرورت احساس می شود."

حرفه حسابداری نیز نگرانی خود را از گرایش آموزش حسابداری به تربیت دانش آموختگانی ماهر ولی فاقد ارتباطات مورد نیاز و توانایی تفکر انتقادی و آفریننده، ابراز کرده است. کمیسیون تغییر در آموزش حسابداری (AECC¹) اساتید دانشگاه را نسبت به طراحی مجدد برنامه های درسی برای تسهیل در ایجاد و پرورش اینگونه توانایی ها، تشویق می کند. با توجه به تاکید اعضای حرفه حسابداری و جامعه تجاری بر اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری، تعیین دانش و مهارت های مورد نیاز به منظور موفقیت در این امر ضروری بنظر می رسد.

¹ Accounting Education Change Commission (AECC)

بسمه تعالی

فصل اول: کلیات تحقیق

➤ مقدمه

➤ تشریح و بیان موضوع

➤ پرسش های تحقیق

➤ اهداف تحقیق و ضرورت آن

➤ فرضیه های تحقیق

➤ نهادها یا مؤسساتی که می توانند از یافته های پژوهش بهره گیرند

➤ جامعه آماری

➤ نمونه آماری و نحوه جمع آوری آن

➤ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

➤ محدودیت های تحقیق

➤ تعاریف برخی واژه های استفاده شده در تحقیق

➤ خلاصه فصل و ساختار تحقیق

مقدمه

نقش آموزش به عنوان عنصر محوری در توسعه سیاسی، اجتماعی و اقتصادی همواره مورد تاکید قرار داشته است. آموزش جامعه را برای اداره و بکارگیری منابع موجود به شکل کارا و مؤثر در جهت اهداف توسعه آماده می سازد و تعلیم می دهد. سرمایه گذاری انجام شده در دارایی انسانی می تواند بازده مثبت اجتماعی داشته باشد و بر رشد و توسعه اقتصادی تاثیر گذارد.

این فصل به کلیات تحقیق اختصاص دارد. در این فصل ابتدا به تشریح و بیان موضوع تحقیق پرداخته می شود. سپس اهمیت تحقیق و ضرورت آن، فرضیه های تحقیق، نهادها یا مؤسساتی که می توانند از یافته های پژوهش بهره گیرند، جامعه آماری، نمونه آماری و نحوه جمع آوری آن و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ارائه خواهد گردید. در انتها نیز محدودیت های تحقیق و چگونگی انسجام مطالب در سایر فصول توضیح داده می شود.

تشریح و بیان موضوع

بررسی تاریخی برنامه آموزشی دانشگاهی حسابداری در ایران طی پنجاه سال گذشته، نشان می دهد که درچارچوب کلی آموزش رسمی حسابداری، با توجه به تغییرات بوجود آمده در محیط اقتصادی و حرفه ای حسابداری، دگرگونی بنیادی صورت نگرفته است. بر همین اساس بسیاری از صاحب نظران حرفه حسابداری در ایران ادعا می کنند که فارغ التحصیلان رشته حسابداری، دانش و مهارت های لازم جهت پاسخگویی به نیازهای حرفه حسابداری را ندارند (زیودار، 1382).

کمیسیون تغییر در آموزش حسابداری آمریکا¹ (AECC) اعلام کرده است که هدف مهم آموزش حسابداری باید ایجاد پایه و اساسی برای توسعه برنامه یادگیری دائمی² دانشجویان باشد. این پایه و اساس شامل موارد زیر می شود (Watson et all, 2003):

¹ Accounting Education Change Commission (AECC)

² Lifelong Learning

1) مهارت های فکری و برقراری روابط ارتباطی متقابل،

2) دانش و مهارت حسابداری، تجاری، سازمانی و عمومی، و

3) تشخیص حرفه ای.

با توجه به تغییرات بوجود آمده در محیط تجاری، از جمله پیشرفت سریع فناوری و جهانی شدن بازارها، نقش حسابداران کنونی از تهیه اطلاعات مالی به تهیه و تفسیر اطلاعات گوناگون اعم از مالی و غیرمالی برای استفاده کنندگان درون سازمانی و برون سازمانی تغییر یافته است (Sundem,1992 ; Williams,1994 ; Albrecht&Sack,2000). چنین تغییراتی در محیط تجاری، ایجاب می کند که فارغ التحصیلان رشته حسابداری از دانش و مهارت های مورد نیاز برای پاسخگویی به انتظارات در حال تغییر جامعه تجاری برخوردار باشند. در سال های اخیر بررسی های چندی در زمینه گنجاندن دانش و مهارت های مورد نیاز در برنامه درسی دانشگاهی، به منظور تربیت حسابدارانی که پاسخگوی نیازهای جامعه باشند، صورت گرفته است. هدف این مطالعات، بررسی ضرورت و اهمیت اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری بوده است (Williams , 1994 ; AAA,1996 ; AICPA,1998 ; Gill,1998 ; Albrecht&Sack,2000 Chabrow& Hayes 2002 ; Forristal,2001).

نتایج بررسی ها نشان می دهد که شکاف عمده ای بین دیدگاه های شاغلین در حرفه و اساتید دانشگاه در خصوص اهمیت دانش و مهارت های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان رشته حسابداری وجود دارد. هر چند که در تمامی آن ها بر ضرورت اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری تاکید شده است (Albrecht & Sack, 2000). بررسی و پوشش شکاف یاد شده در جهت اصلاح و بازسازی موفقیت آمیز برنامه آموزش حسابداری سودمند است (Lin et all, 2005). همچنین آموزش متوازن دانش و مهارت ها، نیازمند انجام تغییراتی در روش آموزش حسابداری است. روش های آموزشی ابتکاری مانند تجزیه و تحلیل موردی و توانایی تجزیه و تحلیل اطلاعات به منظور موفقیت در بازسازی و اصلاح برنامه آموزش حسابداری باید به شکل گسترده ای مورد استفاده قرار گیرد

(Boyce ,1999; Hayes & Chabrow ,2001 ; Cummings et al ,2001 ;Albrecht & Sack,2002 ; Burnett ,2003). به علاوه مشارکت فعالانه دانشجویان نیز برای موفقیت در اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری ضروری است (Lin et all, 2005).

پرسش های تحقیق

1) آیا بین دیدگاه های شاغلین در حرفه، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری در خصوص اهمیت دانش و مهارت های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی حسابداری در دانشگاه های ایران، تفاوت وجود دارد؟

2) آیا بین دیدگاه های شاغلین در حرفه، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری در خصوص کفایت ارائه دانش و مهارت های مورد نیاز توسط برنامه کنونی آموزش حسابداری در ایران، تفاوت وجود دارد؟

3) از دیدگاه شاغلین در حرفه، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری، در محیط تجاری کنونی ایران اولویت برتر برنامه آموزش حسابداری، آموزش کدام مهارت ها به دانشجویان است؟

اهداف تحقیق و ضرورت آن

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی دانش و مهارت های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان رشته حسابداری و اهمیت آن ها از دیدگاه شاغلین در حرفه، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری است. در طول دو دهه اخیر، اعضای حرفه حسابداری و جامعه تجاری، اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری را خواستار شده اند. اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری باید با هدف طراحی مجدد محتوای برنامه درسی و روش آموزش حسابداری به منظور ایجاد دانش و مهارت هایی باشد که بتواند نیازهای حسابداران حرفه ای را در محیط تجاری کنونی فراهم نماید. از این رو تعیین دانش و مهارت های مورد نیاز، به منظور موفقیت در اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری

ضروری است. از سوی دیگر، ممکن است بین دیدگاه های سه گروه پیش گفته در خصوص دانش و مهارت های مورد نیاز، اهمیت و امکان دست یابی به آن ها از طریق برنامه کنونی آموزش حسابداری، تفاوت های احتمالی وجود داشته باشد. بنظر می رسد بررسی و تشخیص این تفاوت ها، در تعیین تغییرات مورد نیاز جهت اصلاح و بازسازی برنامه آموزش حسابداری مفید باشد.

فرضیه های تحقیق

1) بین دیدگاه های شاغلین در حرفه، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری در خصوص

اهمیت دانش و مهارت های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی

حسابداری در دانشگاه های ایران، تفاوت معنی داری وجود دارد.

2) بین دیدگاه های شاغلین در حرفه، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری در خصوص

کفایت ارائه دانش و مهارت های مورد نیاز، توسط برنامه کنونی آموزش حسابداری

در ایران تفاوت های معنی داری وجود دارد.

3) از دیدگاه شاغلین در حرفه، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری، در محیط تجاری

کنونی ایران اولویت برتر برنامه آموزش حسابداری، آموزش مهارت های

تجاری/مدیریتی به دانشجویان حسابداری است.

نهادها یا مؤسساتی که می توانند از یافته های پژوهش بهره گیرند

از نتایج این تحقیق نهادها و سازمان های زیر می توانند استفاده نمایند:

1) شورای عالی برنامه ریزی دروزارت علوم، تحقیقات و فناوری می تواند با بهره گیری

از نتایج این پژوهش به تجدید نظر در محتوای درسی رشته حسابداری در مقطع کارشناسی

بپردازد.

2) گروه های آموزشی حسابداری در دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی می توانند با استفاده از نتایج تحقیق، برنامه های آموزشی خود را به گونه ای تنظیم نمایند که فارغ التحصیلان حسابداری، دانش و مهارت های لازم را کسب نمایند.

3) دانشجویان رشته حسابداری می توانند از یافته های این پژوهش برای موفقیت در اشتغال به حرفه حسابداری منتفع شوند.

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل نمایندگان شاغلین در حرفه حسابداری، اساتید دانشگاه و دانشجویان حسابداری می باشد. قلمرو مکانی تحقیق سطح استان آذربایجان غربی است. شاغلین در حرفه دربرگیرنده افراد شاغل در حرفه حسابداری است که در تمامی بخش های استان فعالیت دارند. اساتید دانشگاه شامل اعضای هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه های دولتی استان و دانشجویان حسابداری شامل دانشجویان سال آخر مقطع کارشناسی حسابداری دانشگاه های دولتی استان است.

نمونه آماری و نحوه جمع آوری آن

نمونه گیری فرآیندی است که طی آن تعدادی از واحدها به گونه ای برگزیده می شوند که معرف جامعه ای باشند که از آن انتخاب شده اند. در این پژوهش برای انتخاب بخشی از جامعه آماری، از روش نمونه گیری تصادفی استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار SPSS استفاده شد. تحلیل های آماری ANOVA یک طرفه و t برای آزمون فرضیه های یک و دو و روش تحلیل عاملی برای فرضیه سوم مورد استفاده قرار گرفت.

محدودیت های تحقیق

تحقیق حاضر نیز همانند سایر تحقیقات از محدودیت هایی برخوردار است. محدودیت های تحقیق عواملی هستند که تعمیم پذیری نتایج را به گونه ای تحت تاثیر قرار می دهد. فهرست این عوامل و توضیحات تفصیلی آن در فصل پنجم ارائه خواهد گردید .

تعاریف برخی واژه های استفاده شده در تحقیق

مهارت : توانایی هایی است که فرد را قادر می سازد از منابع در دسترس برای کامل کردن مسئولیت های مختلف، استفاده کند (زیودار، 1382) .

توانایی تحلیلی انتقادی: توانایی تفکر صحیح و ارزیابی مسائل به منظور قضاوت در مورد درست یا غلط بودن آن ها است (Lin , 2008) .

توانایی ایفای نقش: توانایی ایفای مسئولیت های واگذار شده است (همان منبع).

مهارت های انتقال پذیر: مهارت هایی است که می توان از يك حرفه به حرفه دیگر و از يك حوزه صنعت به حوزه دیگر منتقل کرد. ارتباطات ، خلاقیت، توانایی سازماندهی و توانایی حل مسئله از جمله مهارت های انتقال پذیر می باشد (Hill & Milner, 2004).

مهارت های تجاری/مدیریتی: در برگیرنده مهارت هایی از قبیل مهارت فروش، توانایی بازاریابی، آشنایی با راهبردهای تجاری، آشنایی با تجارت جهانی و آشنایی با زنجیره تهیه و توزیع کالا می باشد (Lin, 2008).

دانش اساسی حسابداری: در برگیرنده دانش حسابداری مالی، حسابداری مدیریت، تجزیه و تحلیل صورت های مالی، حسابرسی، قوانین مالیاتی و قانون تجارت است (همان منبع).

خلاصه فصل و ساختار تحقیق

فصل اول به بیان موضوع، اهمیت و اهداف تحقیق اختصاص یافت. همچنین فرضیه ها و محدودیت های تحقیق تشریح گردید.

فصل دوم به ارائه مطالبی در مورد ماهیت و محتوای آموزش، استانداردهای بین المللی آموزش، بررسی وضعیت آموزش دانشگاهی حسابداری در ایران و... می پردازد. در نهایت تحقیقات انجام شده در کشورهای مختلف و ایران مطرح می شود.

در فصل سوم که به موضوعات ساختار و روش تحقیق می پردازد، مباحثی از قبیل استفاده از پرسشنامه و چگونگی تهیه آن مطرح می گردد. همچنین توضیحات لازم در مورد آزمون های مربوط به اندازه گیری قابلیت اطمینان و اعتبار ابزار اندازه گیری و نتایج آن ارائه خواهد شد.

فصل چهارم به ارائه تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات جمع آوری شده و نتایج مربوط به آزمون فرضیه ها اختصاص دارد.

فصل پنجم که آخرین فصل این تحقیق است به ارائه خلاصه تحقیق، نتیجه گیری، محدودیت های تحقیق و پیشنهادات برای تحقیقات آتی می پردازد.

بسمه تعالی

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

➤ مقدمه

➤ ماهیت و محتوای آموزش

➤ بررسی وضعیت آموزش دانشگاهی حسابداری

(1) کمیته تغییر در برنامه آموزش حسابداری و تاکید بر لزوم

تغییر در برنامه آموزشی

(2) کمیته تحقیق بدفورد و شینکر و لزوم بازسازی برنامه آموزش

حسابداری

(3) انتقادات به برنامه درسی سنتی حسابداری

(4) دانش و مهارت های مورد نیاز حسابداران برای پاسخگویی به

انتظارات در حال تغییر جامعه تجاری

➤ استانداردهای بین المللی آموزش

➤ مروری بر تحقیقات انجام شده

(1) تحقیقات انجام شده در زمینه حسابرسی

(2) تحقیقات انجام شده در زمینه حسابداری

(3) تحقیقات انجام شده در ایران

➤ خلاصه فصل